

# DÉLI BÍRÓ

Szépirodalmi heti lap.

Megjelenik minden pénteken.



Szerkeszti és kiadja: DENG I JÁNOS.

**Előfizetési ára:** Egész évre 4 frt. Fél évre 2 frt. Negyed évre 1 frt. — **Szerkesztő és kiadó lakása:** Debreczenben, Varga-utca, 2193. szám alatt.

## Tartalom.

1. Merész a szó! (költ.) D a r m a y Viktortól. 2. Lord Fairland titka (beszély) angolból: H. L. 3. Magyar Kolliope. V a j d a Viktortól. 4. Bolygók... (Heine költeménye) Dr. S z e m á k Istvántól. 5. Görög művészeti vázlatok. V á r y Gellértől. 6. Gyöngyszemek. A szerkesztő jegyzeteiből. 7. Él-e még Petőfi Sándor? 8. Lapszemle. 9. Irodalmi hírek. 10. Sakk-talány. 11. A szerkesztő üzenetei. 12. Tárca: Mint az elitelt... (Költ.) D e n g i Jánostól. Tavaszszal. (Elmefuttatás.) Dr. T o m c s á n y i Imrétől.

## Merész a szó!

Merész a szó, de ám kimondom:  
Republikánus vagyok én;  
S gyűlölöm azt a szabadságot,  
Mely koronát hordoz fején.  
A szabadság, mit én imádok,  
Mindennél büszkébb, magasabb;  
Nem tűr az főbb urat magánál,  
Nem ösmer az királyokat!

Azért ám menjen és boruljon  
A trón lábához, aki tud;  
Gyujtson tömjént a tiszteletnek  
S fonjon egy n é v n e k koszorút.  
A fényes csarnok ünnepeljen —  
De engem ah! hiába vár:  
Nem aranyos kalitnak, a nyílt  
Mezőknek zeng dalt a madár.

A nyílt mezők, szabad kunyhóknak  
Vagy t e i s, lelkem, madara:  
S ez udvarok levegőjével  
Nem békülhetsz ki, nem soha.  
Tudod, hogy mind e fény, örömjaj  
Az élet hazugsága csak:  
Sugár, melynek nincs lángja, festett  
Rózsák, mik nem virítanak.

Igen! majd jövők én is egykor,  
Ha majd ez átkos bűvölet  
Szétfoszlik, — lantom viharáról  
Ti fölismertek engemet:  
Dalaim harsogó bombáit  
Vetem e templomok fölé;  
Hulljon a b á l v á n y képe porba  
S támadjon föl az i s t e n é!

Darmay Viktor.

## LORD FAIRLAND TITKA.

— Beszély —

Angolból: H. L.

I.

Atyám közbenjárása folytán magántitkári állást kaptam távoli rokonom, Lord Fairlandtól, ki előkelő, magas állású férfi s Lord Sternmuth kabinetjének tagja volt. Ő 27, én 24 éves voltam s annyira hasonlítottunk egymáshoz, hogy sokan testvéreknek tartottak. De ami a termetet, a szépséget illeti, abban én voltam előnyben; legalább a nők így mondták. Azt sem állithatom, hogy kettőnk közül ő lett volna az okosabb. Belügyminiszter volt, mert három uradalommal bírt s nagybátyja, a miniszterelnök, így akarta. A tudományokhoz, a politikához, mint majdnem mindenhez, minél kevesebbet értett. Szónoki tehetsége azonban kitűnő volt. Beszédei, ha nem voltak is tanulságosak, de a biztos, nyugodt, meggyőző szilárdsággal érvelő hang rendesen igen nagy hatást tett. Nagyon önhitt volt, mint minden mágán s magát csalhatatlannak tartotta.

Rövid idő alatt bizalmas barátokká lettünk, talán csupán azért, mert én voltam az egyetlen fiatal ember, kivel közelebbi ismeretségben állott. Én Oxfordban tanultam, ő pedig otthon papok által neveltetett. Általában sokakat ismert, de baráti viszonyba senkivel sem lépett. Jót szívesen s minden ambíció nélkül tett. Kerülte a fontoskodó és tolakodó embereket s tetszett neki, hogy én őt az ilyenektől lehetőleg megkímélni igyekeztem. Lassankint nemcsak hivatalos ügyekbe avatott be, hanem uradalmi vezetését is reám bízta. Helyettese lettem s ősi házában csendes, de kényelmes garszonéletet éltünk. És itt azon tárgyra térek, melyet leírni szándékozom.

Lord Sternmuth a min. elnök Fairland nagybátyja, nagyon óhajtotta, hogy öcsese megnősüljön; először azért, mert ez a gazdag mágnások sorsa, másodsor pedig s főképen azért, mert gyermekek nélkül történhető elhalása esetében egész vagyona s rangja távoli rokonaira szállott volna, kik a min. elnöknek politikai ellenfelei voltak.

A Lord Snowdon herczeg egyetlen leányát és örökösét Lady Bertát szemelte ki Fairland számára s igyekezett ezt a házasságra rávenni. De Fairland nem engedett oly könnyen. Tiszteletteljesen hallgatta nagybátyja terveit, elismerte Lady B. szépségét, szellemdűsságát s gazdagságát, de menyasszonyául nem óhajtotta. Ezen nyilatkozat gyanítottá, hogy Fairland szabad akar maradni vagy már nem az. Lord Sternmuth ez utóbbit hitte s engem azon gyanúsítással szerencsételtetett, hogy nővéremet akarom Fairlandra erőszakolni. De, midőn tudtáraadtam, hogy már- már jegybenjár egy földbirtokossal, teljesen kegyébe fogadott s bizalmával tisztelt meg. Természetesen ezt azért tette, mert tudta azt, hogy Fairland irántam viseltetik legnagyobb közlékenységgel. —

## TÁRCZA.

### Mint az elítélt...

Mint az elítélt, ki a végső,  
Nagy pillanattól várja éltét:  
Lázás gyönyörtől ittasulva  
Töröm fel illatos levélkéd.

Belémerülök... s szent ígét  
Égő lelkem mélyébe vésem,  
Csókkal borítom s elfelejtem  
Minden fájdalmam, szenvedésem.

Elfeledek e pillanatban  
Ellenséget és jóbarátot...  
Oh, örömemben mostan én az  
Egész világnak megbocsátok!...

Dengi János.

## JAVASZSZAL.

— *Elmefuttatás.* —

Tavaszi! Mily édesen cseng hallérzékünkben csak e kimondott szó is!

A borongós, rövid napok, hosszú éjjelek, a szo-

Egyszer L. Sternmuth magához hivatott s miután kikérdezett Fairland foglalatossága s szokásai felől kért, hogy beszéljem őt rá a házasságra. Mit én azonnal meg is ígértem.

Másnap igyekeztvén ezen ígéretemet beváltani, Lady Bertáról keztem beszélni, hogy minő feltűnő jelenség volt Lord Portsmouth estélyén. Dicsértem szépségét és szellemdűsságát. Fairland engedett beszélni s aztán egykedvűen kérde:

— Ha neked Lady B. oly nagyon tetszik, miért nem udvarolsz neki?

— De hiszen ő főrangú, míg én...

— Egy Fairfaxal Lady B. is megelégedhetik, felelé Fairland. — S nagyon csalódol, ha azt hiszed, hogy én udvarolok Lady B.-nek.

— De én nem gondolok a házasságra, az istenért!

— Talán félsz tőle?

— Azt nem mondhatnám...

— Tehát még nem vagy szerelmes?

— Isten őrizz!

— De, ha mégis legalább tetszik neked, Lady B., miért nem udvarolsz neki? A szerelem

bának nyomasztó légköre, a halvány lámpafény, mely az éltető napot volt hivatva helyettesíteni, az a néma csend, melyet csak a zugó vihar zavart meg, míg fagyos csókjai jégvirágokkal boríták be az ablaktáblák: oly nehézzé tevék kedélyünket, oly örömtelenné életünket, hogy csak a tavasz jöttének reménysugara rezgé át kandallónál melengetett testünket, a remény, hogy önkénytes börtöneinket, szobáinkat, elhagyhatjuk nemsokára és künn, a természet szabad ölen szihatjuk be a milliard virág kelyhéből terjengő illattal fűszerezett éltető léget.

Mi szép, mily magasztos, mily nagyszerű is vagy te kedves tavasz!

Jégburkától megszabadítod a csörgedező patakot és ez visszanyerve medrének melegét, megjön szava és hálásan csevegi jószágodat; megzendülnek a bokrok, ligetek szárnyas lakói; örömdalukat tovaragadja lány ölen a szellő s míg meleg csókjaitól fölclednek a zord tél fuvalmától elalélt virágok, bűvös illattal töltik be a léget és élet fakad mindenütt, hol halálálom tartja kábulatban a szunnyadó természetet!

Az ifju ibolyacsokrot köt s átadja szive leányának. A villanyos érintkezés, a szemek sugára, a virágillat, az egyszerű báj fölolvasztja a lányka szive körül elterült jégburkot, földobban a kicsike sziv, megiramodik csöndesen folydogált patakja, meleget költ és élet lobban föl benne, egy nemismert új élet, melynek varázsoló növénye a szerelem! Bűbájjal von-

majd megjön. . . Ha a herceg nem egyezik házasság-  
tokba, bizd csak rám, majd elbánok én vele. Meg-  
teszünk képviselőnek s idővel még peer is lehetsz.

És ezt Fairland oly hangon mondá, mely semmi  
ellenmondást sem tűrt. Bevégezé reggelijét, szivarra  
gyújtott s ugyanezt a nótát folytatá. Annaira, hogy  
én, ki éppen rokonomat akartam a házasságra rábe-  
szelni, magam is kezdtem hinni, hogy valaha egy  
herceg veje lehetek. Egész délelőtt Lady Bertáról,  
nyájas modoráról, kitűnő szépségéről gondolkodtam  
s délig azon meggyőződésre jutottam, hogy ha Lady  
B. a rangot és vagyont nem tekinti, éppen úgy lehet  
az én nőm, mint a Fairlandé. Mindemellett a kíván-  
csiság gyötört, hogy miért nem akar Fairland egy  
ily szépséget, mint a Lady, nőül venni? A véletlen  
kíváncsiságomnak nem sokára segélyére jött.

Néhány nap múlva Lord Sternmouthhoz hivat-  
tam. Snowdon herceg is ott volt s mindketten na-  
gyon barátságosan fogadtak.

— Fairfax, vallja be az igazat — mondá a Lord,  
homlokát ránczolva — tudta-e ön, hogy Fairland  
nős?

ja körül az új világot, melynek minden zugában csak  
egy virág tenyészik; sohaj két ajkain és oly édesen  
dicsőíti szépségedet, kellemeidet, te fenséges tavasz!

Végre földobogott a szív s annak gyorsan ke-  
rengő csermelye, melynek viszhangja az édes sohaj,  
egy hangba vegyül, mely így hangzik: „igen!” —

A nyomorult szenvedő, ki a hosszú telet kór-  
gyához szegezten kinok és szenvedések között tölté,  
föleled fényes napod sugárzó melegén, kikivánczol  
nyomora fészkeből és míg lelke messze kalandoz a  
gyógyforrások körül, az égignyuló sziklák virágszö-  
nyegborította ormain, keblé tágul és a gyógybalzsam-  
os levegő reményvel, étellel tölti meg keblét és há-  
lában fakad ki, dicsőíti jóságodat, szépségedet, te ál-  
dott tavasz!

A szegény földmives, kinek multévi véres veri-  
tékével öntözött földjéről az elemi csapások letarolták  
fáradozásainak gyümölcsét és átéhezte, átnyomorgta  
a hosszú telet, a nyomorsajtoltá könyein megtörök  
szemén üdítő napod sugara és visszaveri a jobb jövő,  
a szebb remények szívárványát, melynek változatos  
színeiben föleled az életvágy, munkává izmosodik a  
tetterő és a jövő boldogságába helyezett kilátás erőt  
kölesönöz neki, hogy az előlegezett boldogság érzete  
fölszártsa nyomorának könyeit! —

A nemzet, a nagy természetnek e gyermeke,  
szintén égett a vágytól elérni a kikeletet, mely  
meghozza a boldogság zöld lombjait és megérleli a

— Nős! — kiáltám s mindketten láthatták,  
hogy meglepetésem nem születt.

— Titkon megesküdtél családi neve, Fairfax  
Károly, név alatt egy külvárosi kereskedő özve-  
gyével — mondá az elnök megvetőleg. — Neje t  
kereskedelmi ügynöknek tartja. —

— De nem csalattak meg önök? — kiáltám el-  
ámulva.

— Olvassa ön — mondá a Lord türelmetlenül  
s egy csomagot nyomott kezembe, melyen azonnal  
felismertem a tudakozó intézet pecsétjét.

(Folyt. köv.)

## MAGYAR KALLIOPE.

Irtá: M o l l e r E d e. Sopron 1877. Nyomatott Romwalter  
Károlynál.

Fenczimzett mű a S z i g e t i v e s z e d e l e m,  
Z a l á n f u t á s a é s A k i ó v i c s a t a széptani fej-  
tegetését foglalja magában. Oly vállalat, mely a mult-  
tal keveset törődő jelenünkben kissé szokatlannak  
tünhetik fel; noha ki kell jelentenünk, hogy éppen ko-  
runk, mely különböző törekvéseiben mind jobban tá-  
volodik a költészet igazi légkörétől, legtöbb higgadt-  
sággal fejtegeti, azaz fejtegethetné mi voltát; mert ezzel  
kapcsolatban azt is kimondhatjuk, hogy a higgadtság

béke olaját a népek közös szeretetének napja alatt;  
de ime nem volt hasonló a tavasz a fejlődő leányke-  
bel válaszához és nem érlelte oda az érzelmeket, hogy  
az epedő sóhajokat követte volna a boldogító „igen”;  
hanem az egyenetlenség, a vészek angyalának szárny-  
csattogása tulhangozza a tavaszi szellő lágy fuvalmát  
és epedő vágyaink lehütésére oda zugja a kétségbeeső  
„nem“et!

Tavasz! kedvencze a szerelmeseknek, életője a  
betegeknek, enyhítője a nyomorban küzdőknek, légy  
erős védpaizsa a népeknek és olvasd föl az önérdé-  
kek, a birvagy rideg fuvalma alatt meghidegült szí-  
vekről, olvasd föl az önzés durva jegét és áraszd a  
világra az egyetértés, a népboldogság melegítő suga-  
it! Hozz békét fent és alant. Teremts életet a bir-  
vagy által elfásított, megölt szívekben, nyujts ibolyá-  
kat nekik, hogy az egyszerűségben tanulják megis-  
merni a nagyszerűséget és a barátságos érintkezés  
villanyfolyama melegítse föl a merev ellenszenvek-  
szülte rideg ellenségeskedések vészes szerveit!

Tedd, hogy tenyésztő napod életet keltsen min-  
denütt, hol a tudatlanság, a sötétség rémei erős fés-  
zekben senyvednek, élet viruljon föl és meglegedés,  
boldogság nyiljék minden irányban, merre eljutnak e  
tavaszi napoknak éltető sugarai!

Dr. Tomcsányi Imre.

helyébe czélatosság lép s a valót a gyakran mondva csinált elméletek halmaza teljesen elhomályosítja, megvesztegeti.

Szerző előtt, úgy látszik, kettős cél lebegett, e munka megírásához fogván; s a mód, melylyel ezt megvalósítani igyekezett, szépen tanuskodik készült-ségéről. —

Elsőben kifejté a felvett költemények lényegét s magyarázatot csatolt minden nevezetesb mozzanathoz; minden alakot új világításban törekedett bemutatni és részletesen ecsetelé küzdelmeik, vívmányaik és megsemmisültök láncozatát, közben-közben a vezető okokra is kiterjeszkedve és történeti háttérrel gondoskodva.

Aztán az ókori, az antik epopéa elévülésének okát tűzé ki magyarázata tárgyául.

A könyv végén, egy jegyzetben azt olvassuk, hogy a *Szigeti veszedelem* mel csak annyiban foglalkozott, amennyiben „eltérő a fel-fogása.” Tehát azokétől valószínűleg, kik a *Zrinyiász*-ról tüzetesebben irtak már, t. i. a *Toldy Ferencz*, *Arany János* és *Salamon Ferencz* nézeteitől. Szerző bizonyára érezhette, hogy különösen Arany János „*Zrinyi és Tasso*” című dolgozatával versenyezni, ezzel szemben újat felhozni nem lehet és csak a magyar epopéai világ főkorszakainak arányos s összefüggő csoportosíthatása végett taglalta *Zrinyi Miklós* művét is. S helyesen cselekedett. Mert valóban Arany János oly talapatot állita fel, melyen még a *Szigeti veszedelem* is löféjjel lőn nagyobb és nyert szépségben, zománczu üdeségben. Színtugy bámulni kénytelen az ember Aranyt, hogy poétasága ellenére oly törültszakt egyszerűséggel tud írni és oly éles megkülönböztetéseket tesz, melyekből a való azonnal kiviláglik. Még az sem utolsó dolog művében, hogy az ütközete-  
ket stratégikai pontossággal rajzolja.

A szigeti veszedelemnél hosszabban kapjuk *Vörösmarty*nak „*Zalánfutását*” mely a *Figyelőben* is napvilágot látott már. Harmadiknak „*A ki-óvi csa ta*,” *Debreceni hőskölteménye*, következik, melylyel itt és csak ezuttal köthetünk bővebb ismeret-séget. Csak ezzel is háladatos és mindenkép érdemes munkát végzett szerző, bebizonyítva, hogy nem hiu népszerűség szerzésére ragadt tollat, hanem a nemzeti önérzet és a szép terjesztése végett. S ez annyival dic-sérendőbb, mivel jól tudjuk, hogy különösen napjaink-ban, csak a bármilyen uton szerzett népszerűség nyomában keletkezik igazi, azaz anyagi haszon, melyből *Jusson és maradjon is!!*

Párhuzamot von *Vörösmarty* és *Debreceni* között s elmondja, hogy *Debreceni* egyéni érzelmeit illetőleg, jobban tudott parancsolni magának *Vörösmarty*nál; e részben tehát *Debreceni* inkább megközelíti az antikot, mely tudvalevőleg háborító, idegen elemeket magában meg nem tűr, különösen Homernál. *Virgil* már észre-vételeket csatol előadásához s egyéni érzelmeit is átra-gyogtatja tárgyán néha. Helyes és szabatos meghatá-rozása *Debreceni* munkálkodásának, mely szerint szerzőként, nevezett költő az ihlet fenkölt higgadtsá-gával derengett a letűnt időkön és öntudatos nyugalom-mal varázsolta vissza a multat, olyképp, hogy művé-nek cselekvénye az eposi egység szigorú megtartásából fejlődött ki.

Amit az epopéa elavultságáról mond, az na-gyobbára áll. Nagy varázskar kívántatik olynemű hi-edelem előidézésére, melyben a villámot okádó ágyuk és messzehordó puskák korszakában még a személyes

bátorság és lovagiasság különböző fogásaiban gyönyör-ködhetni alkalmasak legyünk. *Achilles* tusája lebilin-cseli képzeletünket, mert isteni remeklés mintázatán á-jutott hozzánk; a *mantuaidalnok*, bár utánzó vol-  
legyen, el nem árulhat, mert rendkívüli művészetét erő s az ecsetelés bája teszi tartóssá. A többiek, kik ez irányban kimagasló pontokat foglalnak el, kisebb-nagyobb mértékben szerencsés választásuknak köszönik a sikert. Mert az igazi, a nagy költő mindig megleli tárgyát és öröklött hatalmával diadalmaskodott felette. Vagy ki nem emlékszik ama büvös leírásra, melyben *Hugó V. a waterlooi* csatát valódi hősköltemény-nyé avatta! Ő tehette!

Jól mondja a *Magyar Kalliope* szerzője, hogy nehéz vállalat volna, egy még nem létező műfaj képzelt előnyeieért az epopéáról lemondani. Szent igaz! Azért csak oly költők után kell áhítoznunk, kik a ré-gi műfajba új lelket bírnak önteni.

A csinosan kiállított s választékos nyelven irt könyvet mindenkinek ajánljuk. Műveltek és műveltség-re törekvő tanulók egyaránt élvezetet fognak találni benne.

Vajda Viktor.

## Bolygok...

— Heine költeménye. —

Bolygok az est homályiban,  
Ringat álom s képzelet;  
Oldalomnál vélem látni  
Angyali szép képedet.

Nemde fehér fátyolod ez?  
És ez szende képed itt?  
Vagy csak a holdsugár az, mely  
A fenyőkön áttörök?

Saját könyeim-e, melyek  
Leperegnek képeimen,  
Vagy te vagy az, galambom, ki  
Sirva jársz én körülöm?

Dr. Szemák István.

## GÖRÖG MŰVÉSZETI VÁZLATOK.

Váry Gellértől.

(Vége.)

Főnebb mondottuk, hogy e két törzs versengése át-huzódik az egész görög történeten, hogy azok minde-gyike az elsőségért küzködött s hol egyik, hol másik emelkedett a tulsulyra. E tulsuly politikailag úgy mutat-kozott, hogy a dór elemmel az aristokratia, az iónival pe-dig a demokratia indult virágzásnak; művészetiileg pe-dig úgy, hogy az iónisággal a szellemiség, a dórsággal pedig az anyagiság nyert lendületet. Akinek csak némi művészettörténeti ismerete van is, tudja, hogy mily sok függ a művészet termékeinek minőségére nézve e két elvtől. Míg a szellemiség által a művészet fölemelkedik és eszményiesül, addig az anyagiság azt a közönségesség és mindennapiság körébe rántja le; míg amaz eszméi magasztossága által hat, addig ez merően anyagi külső-ség által akarja a szemeket lebilincselni. Valamint tehát a politikai téren a dór elem győzelme első lépés volt Gö-rögország hanyatlásához, ugy a művészet világában is a dór elvek fölkaroltatása a mű- és szép-érzék sülyedé-sének.

Mindig találkoztak nemzetek, melyek a művészi termelés tárgyául a közönséges, a mindennapi életet tartották. Hajdanában ilyenek voltak az assyriaiak, kiknek művészi maradványai majd az akkori szokás szerint öltözött embereket, majd állatokat, vadászkatokat s egyéb köznapi jelenségeket dolgoztak föl. Ellenben a görög művészi tapintat már legkezdetlegesebb nyilatkozataiban is azon saját-ágot tüntette föl, amelyet művészi nyelven eszménységnek (ideál) mondunk. Az eszménység nem természetellenességet foglal magában, mint az ábránd, hanem igenis megfigyelését annak, ami természetnél fogva van. Ez eszményszerű törekvésnek kifolyása vala a görögöknél a testgyakorlat, mint ami által az ember természetes testének tulajdonai nagyobb hajlékonyságot, könnyűséget és egyebet nyertek. Mivel tehát az eszménység valami nagyobb tökélyt foglal magában, mint ahogy azt a közönséges emberi élet vagy test fölmutatni képes volna, azért fordult a görög művészet már zsenge korában valami titkos ösztönnél fogva az istenek és hősök alakjához. A görög művészetnek az eszménység felé való ezen vonzódása fölismerhető mindjárt annak legkezdetlegesebb műveinél. Azon metopák, melyek a siciliai Selinus régi görög város romjaiból valók, már magukon viselik e jeleget. Idővel mindig szebb és szebb alakok következtek e nemből, míg az athenei Phidiasz a görög eszménységet örök értékű kőalakban bírta visszaadni. Az ő Zeüszé és Athenája a férfui és női testalkatnak a földön megjelenhető legtökéletesebb eszményképe. A szellemnek csodás fönsége az, mely e két alaknak magasztos nyugodtságából kisugárzik; a lelki és testi kellékeknek azon bámulatos összhangzata, melyet többé görög művész úgy kővé változtatni nem vala képes.

Csakugyan e remek művekkel egykorulag, melyek oly enyészhetlen fényvel képviselik az ioniságot, Polykletosz szelleme által érvényt kezdett szerezni magának a művészet terén a dőrság is s jöllehet eleinte csak nagyon gyöngye vegyülék alakjában, utóbb mindig rikitőbb és rikitőbb vonásokkal, míg végre a művészet szelleme egészen fölemésztdött. Az eszménységnek e lassankinti tönkremenését véghezvitte a művészek figyelmének a testi külsőre való irányulása; a keresettség, a hatásvadászat, szóval az anyagiság. Mindjárt Polykletosz művein észre lehet már venni valami csekély szenvelgést és tettetést, mit ő a testi külsőnek az elégen tul gondos klállítása által fejezett ki, meg azzal, hogy szobrai egyik lábának mindig egy kis gyöngye emelkedést adott. Az anyagi külsőnek kiváló gondozása minél ingerlőbb alakokban való előadását kezdték a művészet föladatának gondolni. Ily gondolkodás szülte teljesen ruha nélküli alakját a knidoszi Afroditének (Venus), mely már nemcsak a szenvelgő magatartással, hanem még a tagok közvetlen bájaival is iparkodott hatni a szemlélőre. Lysippusnál a keresettség abban mutatkozott, hogy emberi alakjainak mesterkelt karcsuságot kölcsönzött, míg Charesz szobrai természetnek óriási nagyságával gerjesztett figyelmet. Mindannyi részegítő elemnek lehet ezt tekinteni, mely az anyagiságból kiindulva akkor jelentkezett a görög művészetben, midőn a természetes és egészséges művészi fölfogás iránt elhültek a kedélyek.

Ennél nem csekélyebb mérvű keresettséget tüntetett föl a hanyatlásnak indult görög művészet abban is, hogy az alakokról az a magasztos lelki nyugodtság, mely még Phidiasz műveinek sajátja volt s annak helyét a minél erősebb szinü szenvedély és indulat foglalta el. Aki látta már a Niobe Laokoon és a farnezi bika név alatt ismeretes szoborcsoportozatokat, az tudja, mit akarunk mondani. Mint a szeszies italokhoz szokott torok szomját

már nem képes eloltani a forrásnak üdítő vize, ugy a megromlott művészi izlést az egészséges, a természetes és békés állapotnak művészi ábrázolata nem elégíti ki. Neki mindenáron szörnyü, hajmeresztő és vérlázító események kellene. Ilyent kívánt a görögök elanyagiasodott izlése is már akkor, mikor az imént mondott szoborcsoportozatok szülemlettek. Mily borzasztó látni Laokoonnak a kígyókkal való küzdelmét. Niobe gyermekeinek agyonnyilasztatását vagy Dirkének a bika farkához való köttetését! Kit okozunk a görög művészet eszménységének ez elsilányulásáért? azt akkor mondhatnók meg igazán, ha világos volna már előttünk az, hogy vajjon a művész vezeti-e a közönség izlését vagy a közönség gondolkodása szabja meg a művészek irányát. Annyi bizonyos marad, hogy az anyagiságnak tulságos fölkaroltatását mindig a műizlés hanyatlása szokta kísérni.

Ezek azon művészi és izlésnemesítő tapasztalatok, melyeket a görög kéz által érintett paroszi márványokról leolvashatunk.

Nincs szükség a további vázolásra.

Ha még bővebben fejtegetnők kijelelt pontjainkat, a keresettség, hatásvadászat gyarlóságába éppen ugy beleesnénk, mint maga a görög művészet a hanyatlási kor alatt. Vonásaink rövidek és egyszerűek voltak ugyan, de határozottak. Nincs is egyéb hátra, mint hogy az olvasó képzeletét fölkerjük, miszerint e vonásokat ne eldarabolton, hanem együttesen állítsa a lelke elé. Ez által nyer a görög művészetről való fogalmu életet, mint a melynek egész értéke ugyis abban rejlik, hogy összesen és szervesen fejlődött ki.

Volt e művészet ifju, férfi és öreg. Magán viselte mind e három kornak természetes jelleget. De ekkor ugy mint akkor, mindig hiven tükrözte a görögiséget.

S a nemzetre, mely ily remek kőkölteményekbe tudta beleihleni életét, mely az emberiség eszménységének és a művészet szellemének oly enyészhetlen szolgálatokat tett, méltó elismeréssel tekinthet a késő kori halandó is, nemcsak mert gondviselészerű hivatása magasztos vala, hanem azért is, mert e hivatását fölismerte s azt munka és törhetlen tevékenység által a legjobban be is töltötte.

## Gyöngyszemek.

— A szerkesztő jegyzeteiből. —

53.

Fut, fárad az ember és kap e világon,  
Véli, hogy állandó boldogságot adjon;  
Nem hiszi, tövélből szerencse fakadjon,  
Markába kis édesért száz ürmöt adjon.

Zrinyiász.

Zrinyi Miklós.

54.

E szóban: haza, foglaltatik az emberi szeretet és óhajítás tárgyainak egész összesége.

Paraencsis.

Kölcsey.

55.

Három tulajdona van minden irónak,  
A rosznak éppen ugy, valamint a jónak:  
A gög, életuntság s nagy lelkiküzdelmek.

Az irók.

Zilahy Imre.

56.

Bérczsúcson, völgyben egyként  
A rózsá megterem  
Kastély — kunyhóban ekként  
A tiszta szerelem.

Borsó szalma

Tanahill R.

57.

Nagy hegy az a nagyravagyás!  
Aki rálép, oly sokat lát!  
S amit csak lát, azt gondolja,  
Hogy majd mindazt neki adják.

*Bánfiné átka.*

Tóth K.

58.

Kinek egy garas a jövedelme s hármat költ: az előbb  
vagy utóbb, de bukásra jut egyszer.

*Az elveszett alkotmány.*

Arany J.

59.

A való érdem, bár színleg el is hanyagolva, mindenkor  
becses és állandó diszú magába.

*Megszabadított Jeruzsálem.*

Tasso

60.

A méh néha egy virágból  
Szi jó nedvet a pókkal,  
Mely folyjon bár egy forrásból,  
Változik a szívókkal.

Édes mézzé nyulósodik  
A méhecske begyében,  
De méreggé avasodik  
A gonosz pók keblében.

*Ábel halála.*

Metastasio.

## EL-E MÉG PETŐFI SÁNDOR?

A hirlapok abbeli tudósításai folytán, melyek Petőfi Sándornak Szibériában létéről értesítenek, egy lengyel menekült szerkesztőségünkben megjelenvén s annak valószínűségéről, hogy Petőfi csakugyan Szibériában az ólombányákban szynlódik (ha ugyan eddig meg nem halt), — következő adatokat közölt velünk: Közlő, ki jelenleg temesvári lakos s tisztességes állásban van, 1872-ben Budapesten lévén, ott találkozott Malinowski és Wisniewsky nevű lengyelekkel, előbbi warsaui, utóbbi poseni nhségi születésű. Mindkettő az 1863 ki lengyel felkelésben résztvett, elfogatott s a szibériai ólombányákba hurcoltatott, honnét sikerült nekik még negyedmagukkal összesen hatan, 1869-ben Szibériából megszökni s a Kaukázuson át Konstantinápolyba jutni.

Malinowski s Wisniewsky 1872-ben Budapestre jöttek s ott utazási költséggel ellátva, utjokat Svájcban vették, hol közlőnk véleménye szerint még most is tartózkodhatnak. Ezek egyike, t. i. Malinowski, ki közlőnknek az ólombányákban átélt nyomoruságokat ecsetelte, mesélte, hogy azon csoportban, melyben ő is mint fogoly volt, 17 lengyel és 24 magyar volt, ezek közt Petőfi is. — Ószhaju, isoványodott, de izmos csontu embernek mondta s azt is, hogy Petőfi neki szöbéli üzenetet is adott át, melyet hazájába vigyen, ha sikerül megmenekülnie. Mind Malinowski, mind a közlő azonban nem tudván Petőfi jelentőségét Magyarországon, másrészt előbbinek sorsa feletti lehangoltsága, szűk anyagi körülményei, de, ismételjük, mindkettőnek a Petőfi név jelentősége iránti teljes tudatlanságuk és közönyösségük okozta volt, hogy M. az üzenettel mitsem törődve, csak azon igyekezett, hogy Ausztria-Magyarországból ki, Svájc szabad földjére jusson mielőbb. M. azt is mondta közlőnek, miszerint Petőfi nem tudván németül, vagy igen rosszul, egy bizonyos Szabó (szinte magyar fogoly) közvetítésével értették meg egymást. Továbbá, hogy e csoportban Vucsikoszki és Serakoszki galicziai származású lengyelek is vannak,

kik még az 1831-ki lengyel felkeléskor jutottak e szomorú helyre.

Közlők véleménye szerint tehát arra nézve, hogy bizonyosságot szerezhessünk Petőfi sorsa felett, okvetlen szükséges, hogy Malinowskit vagy Wisniewskyt Svájcban kipuhatóljuk és ő meg van győződve, hogy ezektől, de különösen Malinowskitól biztos felvilágosítást nyernénk Petőfi borzasztó sorsa iránt.

Közlőnk még egyéb adatokkal is szolgált, t. i. azt mondja, hogy forduljunk Przedzieckihez Rustsukba, ki mint fő vezermérnök székel ott a catasteri igazgatóságnál egész Törökországra nézve; ennek hivatalában is többen szolgálnak, kiknek sikerült az ólombányákból megmenekülni és Petőfi felől nyújthatnának adatokat. Végre állítja közlőnk, miszerint egy Kozma Sándor nevű budapesti lakos Sándor nevű fia szintén Szibériában van s miután előbbi fiát megholtak hitte, helyette egy Obiedinski Sándor nevű lengyelt adoptált, ki Kozma Sándor né valatt talán jelenleg is él. Egyizben mint képviselőházi tisztviselő működött, most azonban nem tudja ott van-e még.

Ime közöltük ez adatokat úgy mint velünk közöltettek, sem hozzá téve, sem azokból eivéve semmit. Ha érdemesnek fog találtatni ezek nyomán valamely vizsgálatot e szomorú ügy kiderítésére megindítani, emberünk kész azokat hatóság előtt is igazaknak vallani.

A „Temesi Lapok“ szerkesztője.

## LAPSZEMLE.

Megelégedetten vesszük a tollat kezünkbe s örömmel sietünk a multkori szemlének óta letelt idő szépirodalmi termékeiről referálni; valóban, néhány gyenge kísérletet s hangzatos és semmit se mondó verset leszámítva, az összes vidéki sajtó jól viselte magát. Igaz ugyan, hogy ez örvendetes termelést leginkább annak tulajdoníthatjuk, miszerint e szépirodalmi közlemények majd mind a fiatalabb és nevesebb íróktól eredtek s a kezdők vagy csupán szerepelni óhajtok kevesebb számmal voltak képviselve; de éppen ez az, mi örömmünket okozza. Inkább ne közöljünk semmit, mint hogy a közlés által csak egyesek személyes hiúságának tömjénezzünk, melyből a közönség ritkán huz hasznot. Van poétánk s irónk, hála istennek, elég, lehet bennök válogatni, ha netalán az által — amint már meg is esett — az illetők aprehenzióját vonjuk is magunkra.

Figyelmünket legelőbb is a „Temesi Lapok“ egy költeménye ragadta meg, a „Tulélek én minden csalódást“ című, Reviczky Gyulától, melyet Györy Vilmos olvasott fel a Kisfaludy-társaság multkori ülésén. Azt hisszük, ezzel becsét is megmondtuk. Tárgya Reviczky mélabús, megadó lelkének hű tükre; elmondva találjuk ebbe mindazt, mit eddig szerető szívvel hívó lélekkei, fenkölt szárnyalással dalolt s amikbe rendre csalódott; elmondva szárnyaszegett, de mindazáltal mélyen érző lelkének jelenlegi állapotát, mely hasonló a viharok után lecsöndesedett s méltóságosan nyugvó óceán felszínéhez.

Mesés világba nem ragad már

A nagyravagyó szenvedély;

S szívem, mely annyszor csalódott,

Csak az emlékezetnek él.

Ez emlékezet aztán eszébe juttatja hit, remény és szeretetből szőtt rózsakorát s annak nem várt gyorsaságu eltűntét s így folytatja:

Lelkem sajog s bár türelemmel  
Van, mint a szentírás tele:  
Csak más olvas belőle vigaszt,  
Nekem a kínok kutféje.

Miután pillanatra föltépett fájdalma enyhülni kezd, ismét magábatér s eme költői világát nagyon jellemző sorokkal fejezi az ódai magaslatu költeményt:

Bohóc-világ! megszoktalak már.  
Hisz ennek így kell lennie.  
Nem számjázom jobb korra többé;  
Nem fáj nekem már semmi se.  
A belga hisz csak lehetetlent;  
Én hát tűnök, ha tűrni kell.  
Nagy bölcsesség békén maradni  
És nem törődni semmivel!

Ugyancsak tőle olvastunk a „Veszprém“ tárczájában egy „Majus elsején“ című költeményt, melyben egy május elsejére emlékszik vissza a nála megszokott borongós, bánatos kedvességgel. A „Veszprém“ e számában van gróf Vay Saroltától is egy életkép „Megvárlak. . .“ czimmal. Rövid kivonata ez: Bíró Miskát katonának viszik s zokogva bucsuzik el kedvesétől, Évitől, kölcsönös hűségigéretet közt. Lassan mindkettő megnyugszik sorsában. Leveleznek. Eközben haza jön Évi falujába a megyebeli főispán s ápolónét keres; Évi, mint jóindulatú, de ingadozó s nagy ravagyó leány, Jéda asszony „komendálására“ elfogadja az ezer (!) forinttal járó állást. Két év alatt teljesen nélkülözhetlen lett a főispánnak, valamint az állás neki; megjárták Bécsét, Párist; uszályos ruhába, a legújabb divat szerint járt s Eveline nevet vett föl. Szülőit, kik valószínűleg jobbágyai voltak, a főispán messze vidékre küldte egy mezei birtokára. Természetes, hogy a Miska leveleire nemcsak hogy nem válaszolt, de fel se bontotta azokat. Ismét két év múlva már mint a méltóságos főispán neje szerepelt.

Ez időben Miska is hazatért, mint kapitány s ígéretéhez hiven Évije után nézett, hogy most, mint kedves nejét magával vigye; férjhezmenetelének hírére azonban szomorú lélekkel eltávozott. Évek múlva őrnagyi rangra emeltetett s zászlóaljával éppon azon a vidéken táborozott, hol Évi beteges férje mellett keserves megbánással végezte ápolónői szerepét.

A mese ügyesen van szöve s jellemzően előadva; meglátszik azonban a gyorsaság, melylyel Vay S. azt papírra tette; e sietségből magyarázható meg az a pár valószínűtlenség, mely a kis beszélyből kéri. Nincs indokolva ugyanis Évinek az a lépése, melyet szülőinek beavatkozása nélkül akkor tesz, midőn az ezer (!) frtos ápolónői állást elfogadja; aztán a paraszt Miskának négy év alatt kapitánynya s nemsokára őrnagygyá „avangirozása“ is hihetetlen.

Mindezeket leszámítva, a kis életkép elég csinos s eclatans bizonyosságot tesz afelől, hogy irónónk tollát nemcsak a versírás, de a próza terén is ügyesen forgatja.

Szintén csinos még Kompolthy Tivadár verse „Távol nyugatról“, honnan dalocskát röpit a kedvesnek, melyben elmondja, hogy boldog, meglegedett, daczára, hogy hite megvan törve és sorsa „lassu hervadás“. E költemény egész hangulata erősen emlékeztet Petőfi hasontárgyu „Távolból“ című szép költeményére.

A „Nagyvárada“-ban, mely szintén mindig igen gondosan megválogatja irodalmi közleményeit, a többi közt Sipos Somától és Gáspár Imrétől olvastunk csinos, sikerült költeményeket és egy ügyes beszélykét „A czárnó szerelme“ czimmal Sarkady Ele-

mértől. Tárgya Erzsébet szerelmi kalandjaiból van merítve a nála tudvalevő kegyadás és kegyvesztés vonásaival. — Iszkender csevegései is figyelmet érdemelnek.

A „Sopron“-ban Erődy Dánieltől, Falvi Lászlótól és Ligetitől láttunk egyes darabokat. Falvi legutóbbi Heine-fordítása elég szabatos volt, csak jobbat kellett volna választania, mivel ebbe nem volt meg az a csattanós fordulat és befejezés, mely Heine költeményeinek eredeti sajátysága.

A „Marosvidék“ szintén gonddal vezetni tárczáját. Sikerült és szép fordításokat hozott Moldován Gergelytől (románból,) Marquis Jean d'Ortól (németből) stb. Márki, különösen Schillert kitünően fordítja kül- és belalak tekintetében egyaránt. Moldován román fordításai pedig sokkal ismertebbek, semmint azokat megjegyzéssel kísérni szükség volna.

Szépirodalmi művek közlésében szintén az elsők között áll a „Szarvasi Ujság“ Sipos Soma (ki maga is ügyes és ismeretes poéta) szerkesztése mellett. Finom tapintatot tanúsít különösen a kezdők bemutatásánál annyira, hogy e tekintetben nagyon sok szerkesztő tanulhatna tőle, ki czélul tűzte ki a reményre jogosító tehetségek felkarolását. Inczedy László Lukesch István, Déry L. Gyula mind megérdemelték a buzditást.

A „Szépirodalmi Lapok“ legutóbbi számában is volt egy csinos kis dal Sipos Somától. Főlötte sajnáljuk, hogy e lap multkori megjegyzéseinket olyan zokon vette; sajnáljuk különösen azt, hogy ama szóbavolt vers eredeti gondolatainak, találó képeinek s jó rhythmusának bebizonyítására a „Déliab“ szerkesztője verseinek esett, mondván: „Volszerencsénk Dengi urnak sok mindenféle költeményeit olvasni, de legalább a mi izlésünk szerint egyet sem találunk, melyben annyi eredeti gondolat, találó kép és oly jó rhythmus lett volna, mint épen az „Egy színész barátomhoz“ című általunk közlötben.“ No meglehet . . . hanem ezzel állításunkat a legkevésbé se dönti meg. Különben úgy látszik, hogy reflektáló Benevolens ur távolról se meri hinni, hogy lehetne a világon ember, ki a vidéki szépirodalmi lapok termékeit képes legyen megítélni. Furcsa! Hogy lehet akkor egy lapot s pláne szépirodalmi lapot szerkeszteni, ha nem érezzük magunkban, hogy képesek vagyunk annak — s minden hozzá hasonlóknak közleményeit megbírálni? . . . De hagyjuk! Mindenki érzi magában, hogy mire képes s ha ezt nem meri elhinni, csak sajnálni tudjuk.

Egyébiránt mi nem követeljük, hogy nézeteinket elfogadják, de azért valahányszor megjegyezni valónk lesz, nem késünk azt nyilvánítani, ha hangunk nem is hallik a mennyországban, ha talán fájdalmat is okoz az olyannak, akinek legkisebb jogos oka sincs a fájdalmat affectálni a jóakaratu megjegyzésekért.

Argus.

## IRODALMI HÍREK.

A Petőfi-társaság e hó 7-én Jókay Mór elnöklete alatt zártülést tartott. Bejelentették mindenekelőtt az eddig bejött, Petőfire vonatkozó küldeményeket, melyeknek legérdekesebbike Keresztes Terézé Tassól; említett ugyanis Petőfi néhány versének eredeti kéziratát küldte

be érdekes javításokkal, melyekről a társaság lapjában közelebb ismertetés fog megjelenni.

A társaság Jóky indítványára egyhangulag elhatározta, hogy megkeresi a belügyminisztert, miszerint a Petőfire vonatkozó Boros-féle ügyben lépéseket tegyen. Boros szatmári kihallgatásáról még mindeddig semmit se tudunk.

Szívünköl örülünk a társaság pezsgő tevékenységének.

\*

**Érdekesnek** tartjuk a közelebbi törökmozgalom emlékeül bemutatni olvasóinknak Petőfi „Juhász legény, szegény juhász legény“ című költeményének török fordítását az eredeti mellé állítva Erődi Bélától. — Magyarul:

Juhász legény, szegény juhász legény!  
Tele pénzzel ez a kövér erszény:  
Megveszem a szegénységet tőled,  
De ráadásul add a szeretődöt.

Ha ez a pénz volna csak foglaló  
S még száz ennyi lenne borralaló  
S id' adnák e világot ráadásnak,  
Szeretődöt mégsem adnám másnak.

Törökül:

Csoban kalfa, fakir csoban kalfa!  
Bu keszede batin temiz akesa;  
Fakirligi alirim ben szenden,  
Dsananini üzzerine verszen.

Pej olursza bukadar csok para,  
Jüz okadar, baksis olsza bana,  
Bu dünjai bätün üzze verszen,  
Dsananini hicskimszeje vermen.

\*

Az **írók és művészek társaságán** beléptükör a törököket Hatala Péter következő arab üdvözléssel fogadta: Já seik Szulejman, Já szajjed! Nászjádi! Kad dakhaltom házehi eddár, dár dittihád ászhát elketáb uaszlábesszanaji. Szalam elajkum! beitna beitkom. Edz fatáhná báb hadzeli eddár fatáheá kobubná Ahlan uaszahlan! (Uram, Seik, Szuliman! Uraim! Beléptetek e terembe, az írók és művészek társaságának termeibe. Legyetek üdvözölve. A mi házunk ajtaját, sziveinket nyitottuk meg. Tessék, jöjtek!)

\*

**Mai számunk** Darmay Viktor költeményeiből mutatványt hoz; újból ajánljuk olvasóink szíves figyelmébe.

\*

**A napokban** hagyta el a sajtót Bátorfi Lajos „Konstántinápolyig és vissza“ című utirajzának második kiadása, melyben szerző a Bázjástól Konstántinápolyig terjedő utat írja le történelmi és társadalmi tekintetben fűszerezve saját élményeivel. Megrendelhető szerzőnél Nagy-Kanizsán, ára 1 frt.

A negyedik számban közölt számrejtvéng értelme: „Talpra magyar hi a haza!“

Helyes megfejtését következő t. előfizetőink küldték be: Kelemen László, Vetéssy Ida, Lipták László, Tóth Lászlóné, Blum László, Ilésy Erzsike, Roos Sándor, M. Elza, Huttlesz Katinka, Jakó Piroška, Babos Szidonia, Kunczl Klemmi, Ilon és Kamilla, Nagy István, Hadházy József, Riesenberger Jenő, Bozsénik Béla, Bartl Lajos, Keresztzeghy Éta, Wagner Róza, Kulcsár Mariska és Ilon.

## BETÜTALÁNY.

Jakó Piroskától.

Megfejtendő a lóugrás szerint.

ren	löt	ges	min	Hogy	ré	Ti	a
ré	den	éb	meg	rég,	nagy	lak,	gi
e	most	ten	kor	A	éj	gi	ed
ség:	te	lát	vó	nap	ta	üdv	a
E	tünt	Gya	lál	sza	lak	va	zen
ké	E	kán	ta	al	és	fény	mo
El	löt	va	ö	gott	állt	Ezt	gyok
nyém	rök	rám:	tem	éj;	én	soly	egy

Megfejtési határidő máj 25.

A szerkesztő üzenetei.

**K Gy. Szatmár.** Küldje be.

**Szeretlek, soha el nem feledlek.** Köszönöm ásson! Ha becses nevét tudtja velem, felelek is rá.

**V. S. J.** Nézze meg az ottani műkedvelő társulatnál vagy valamelyik színgazgatónál vagy éppen a nemzeti színháznál. Nekem nincs meg. A többire most egy kis türelem!

**E. I. L. Arad.** A hosszabbikat felhasználjuk; ilyeneket kérünk. A rövidebbekhez mikroszkopot kell szereznünk s akkor is alig oltassuk el. Borzasztó apró betűk! Hát a lapból nem kaphatnánk egy példányt?!

**Sanyó.** Budapest. Gratias ago gratulationem, reverendissime pater! Valde serae hirundini gaudebam. Illud carmen, si placebit, ego etiam possum admittere. Felsőbányensis bene se portant. De editione etc. non diu scribam. Salve!

**R. K. Kolozsvár.** No majd meglátom! A többire egy kis türelmet!

„Zalai Közlöny.“ Hát mi nem kapunk belőle?

**B. Szidónia.** Sorba van.

**W. R.** Az egyik jó, a másik nem rossz.

## HIRDETÉS.

Alulírottak ajánlják a  
**tavaszi és nyári idényre**

dušan berendezett

**vászon, fehérnemű és divatáru raktárukat**

a legutányosabb határozott árak mellett.

1-3 **KUNZ JÓZSEF és TÁRSA,**  
budapesti nagykereskedők  
debreczeni fióküzlete Széchenyiutczán  
a kistemplom melletti bazárban.